
SMO STARI ALI MLADI?

Nekaj besed ob naši osemdesetletnici

23

Osemdeset let! Za človeka pogosto starost, ko se počasi poslavlja; ko korak za korakom odhaja; ko je njegov življenjski krog sklenjen, čeprav lahko dočaka tudi devetdeset ali celo sto let. Za muzej osemdeset let delovanja prav tako ne pomeni kratkega obdobja obstoja; še posebej, če je to v resnici več kot dvakrat daljše. V Slovenskem etnografskem muzeju, formalno ustanovljenem leta 1923, lahko za letnico svojega spočetja nedvomno štejemo že leto 1833, ko so nas zaplodili majceni modeli kmečkega orodja – voza, pluga in brane –, prvi primerki v etnografskih zbirkah Kranjskega deželnega muzeja, našega neobhodnega prednika. Aura let, ki jih nosimo, je zato nedvomno še svetlejša. Tako ali drugače – stari osemdeset ali sto sedemdeset let – smo eden izmed najstarejših muzejev na Slovenskem. In mi se – s tolikimi leti na plečih – nikakor ne poslavljam; mi – v mnogih pogledih – šele prihajamo.

O sebi lahko zapišemo, da smo kot mlada družina, ki je končno dobila stanovanje. Tega mora zdaj opremiti in urediti, da bo lahko v njem zaživela in prijazno sprejemala obiskovalce, svoje goste. Družina, ki mora obenem premišljati, kako bo zasnovala življenje v novem bivališču. Slovenski etnografski muzej namreč šele za svoj osemdeseti oziroma stosedemdeseti rojstni dan dobiva domovanje za svojo temeljno dejavnost – razstavno hišo, v kateri bo lahko v vsej polnosti, raznolikosti in celovitosti postopoma zaživel muzejski razstavni, izobraževalni in prireditveni program.

Ali že imamo v mislih podobo, kakšen in kako drugačen bo v njej in z njo naš muzej? Nedvomno bi jo morali imeti. Brez jasnih tovrstnih predstav in zasnov bi namreč sploh ne mogli prenavljati in graditi tako dolgo sanjane razstavne hiše. Osebnost mi zato ni težko pritrditi, da je bila zadevna vizija v temeljnih potezah zapisana že pred nekaj leti, da smo jo od leta 1996 dalje v mnogočem že udeleževali in da pomeni razstavna hiša tisti trden, materialni del celostne muzejske podobe, ki bo z vsem načrtovanim programom vizijo le še zaokrožil, spopolnil. Hiša bo postala njena nadvse ustrezna, opojna prostorska ovojnica.

Je treba še kaj dodati o naši zgodovini? Ta hip, kljub obletnici, o njej ne bom ponovno razpredala misli, čeprav je nedvomno polna zdaj žmahtnih, zdaj žalostnih,

zdaj žlahtnih zgodb – znanih in neznanih –, ki jih v tokratnem Etnologu po kapljicah pripovedujejo posamezna osemdesetim letom posvečena besedila. Zgodovina neke ustanove sicer tvori sredico odgovora na prvo izmed temeljnih vprašanj, ki bi si jih morali zastavljati pri snovanju svoje vizije in poslanstva: Kdo smo – kot muzej? Kakšna je naša trenutna stvarnost? Kaj počnemo in zakaj to počnemo? Zakaj in za koga obstajamo? Kaj želimo od prihodnosti sami in kaj želijo naši obiskovalci? Kako bomo zeleno dosegli? Na vsa ta vprašanja smo si v Slovenskem etnografskem muzeju v zadnjem poldrugem desetletju – in nekajkrat tudi v zgodnejših muzejskih obdobjih – že mnogokrat odgovarjali; a morda še najbolj celovito leta 1996, ko je bilo oblikovano besedilo *Projekt, imenovan Slovenski etnografski muzej* (Etnolog 6), ki je z zgodovinsko razvojnih in teoretičnih vidikov (etnoloških in muzeoloških) načrtno vizijo razvoja in programa »novega« etnografskega muzeja skozi poglavja: *Ustanova, prostor, denar, Pogled na zbirke, pomen predmetov in nekatere opredelitve muzeja ter stalne razstave in Pot proti stalni razstavi*.

Za novo muzejsko lokacijo v sestavu nekdanje vojašnice na Metelkovi smo imeli v mislih vizijo muzeja, kakršnega zadnja leta v strokovnih krogih označuje sicer modna, a pomensko bogata in zahtevna sintagma »prijazen muzej«. Medili smo svojo predstavo o sodobnem, mednarodno primerljivem etnografskem muzeju, živahni kulturni, znanstveni in izobraževalni ustanovi, ki svojim obiskovalcem ne bo nudila le privlačnih razstav, drugih prireditev in muzejskih delavnic; ne le možnosti odkrivanja, učenja, uživanja, sodelovanja, ustvarjanja, sanjarjenja in premišljanja, temveč tudi vse tisto, kar je potrebno za njihovo dobro telesno počutje. Načrtovali smo muzej, v katerem bo moralo biti v skladu z zadevnimi mednarodnimi standardi poskrbljeno za muzealije: za njihovo varnost, pogoje hranjenja in razstavljanja. In snovali smo ustanovo, ki bo svojim zaposlenim omogočala smiselno povezavo med različnimi procesi muzejskega dela ter jim nudila prijetno, vzpodbudno delovno okolje.

Za pridobljeni stavbi na Metelkovi smo tako domislili delitev na tri med seboj povezane enote: 1. na večjo razstavno hišo, vso namenjeno javnostim – s prostori za stalno in za občasne razstave, za muzejske delavnice, muzejsko trgovino in knjigarno, kavarno, ...; 2. na manjšo upravno hišo, namenjeno upravnim, informacijskim, raziskovalnim, avdiovizualnim, založniškimi, konservatorsko-restavratorski in drugim dejavnostim – z javno čitalnico, predavalnico, ... in 3. na med obema hišama ležeč in z obema povezan podzemni muzejski depo.

Takšna programska vizija je postala ogrodje temeljnih dolgoročnih razvojnih ciljev Slovenskega etnografskega muzeja, ki korak za korakom postajajo stvarnost:

- Prenove in dograditve obeh muzejskih objektov. V manjšem smo zaživeli leta 1997, razstavno hišo bomo obiskovalcem odprli v decembru 2004.
- Izvedbe projekta stalne razstave *KONTRAPUNKTI ŽIVLJENJA, Etnološke zgodbe o vsakdanu in prazniku*. Leta 1997 smo ga poskusno materializirali v vzorčnima izsekoma *Vrata kroga – O rojstvu in zgodnjem otroštvu na Slovenskem* in *Kabinet čudes – Baragova zbirka predmetov*

severnoameriških Indijancev. Po nadaljnjih snovanjih nastaja prvi razstavni sklop *Med naravo in kulturo*, ki bo na ogled od decembra 2004. Drugi razstavni sklop *Jaz, mi in drugi* bo predvidoma nastajal naslednjih štiri ali šest let. Po njegovem dokončanju bo princip v ubrano celost nanizanih dvanajstih zgodb omogočal menjavo posameznih tem.

- Zagotovitve klimatsko ustreznih depojskih prostorov. Postopno preseljevanje vanje bomo izvedli v letih 2004 in 2005.

Z vsemi tremi navedenimi razvojnimi cilji je najbolj neposredno povezan tudi naš četrti cilj – ustrezen kadrovski razvoj muzeja. Ta je zavoljo nove razstavne hiše zdaj najbolj neobhodno potreben na področju muzejskih programov. Zadevno vizijo na področju zbirk in z njimi povezane znanstveno raziskovalne dejavnosti smo namreč v preteklih osmih letih že dodobra uresničili: pridobili smo še enega kustosa za zunajevropske kulture in še enega kustosa bibliotekarja; odprli smo nova kustodiata za izseljence, zamejce in etnične manjšine in za duhovno kulturo; zaposlili smo kustosa za etnografski film, ... Leta 1996 nas je bilo petindvajset, danes nas je trideset.

Na novi muzejski lokaciji je Slovenski etnografski muzej – kljub sprva začasnim, improviziranim razstavnim prostorom – zaživel v skladu s programsko vizijo sodobnega evropskega muzeja kulturnih identitet (muzeja, ki je z vso svojo vsebino del nacionalne kulturne istovetnosti). Z vizijo »muzeja o ljudeh, za ljudi«, ki je kulturno stičišče in srečevališče; muzeja, ki je prostor dialoga med svojo in tujimi kulturami in ki je vez med preteklim in sedanjim, med naravo in civilizacijo... Udejanjanje take programske vizije je pomenilo vsakoletno izvedbo ciklusa razstav, predavanj, koncertov, delavnic in drugih dogodkov – tako predstavitev slovenske kulture in načinov življenja (vsa pretekla leta je šlo za različne avtorske interpretacije posameznih muzejskih zbirk) kot predstavitev zamejskih, drugih evropskih in zunajevropskih kultur oziroma posameznih kulturnih sestavin in načinov življenja, tudi kultur in življenjskih stilov pripadnikov tujih etnij v Sloveniji. In tako programsko zasnovano, zdaj že prepoznavni znak naše ustanove, bi lahko z neprenehoma prisotno skrbjo za izboljševanje in še večjo kakovost programa ohranili tudi v prihodnjih letih. Večje spremembe pa bi bile potrebne v okviru slovenskega dela programa. V tem bi kazalo tematske razstave o posameznih muzejskih zbirkah (spoznavanju slednjih bo namenjen relativno stalen razstavni sklop *Med naravo in kulturo*) zamenjati s problemskimi tematskimi razstavami, ki bi poleg sodobnega interpretiranja preteklih tem odpirale tudi dialog s posameznimi aktualnimi temami sodobnega vsakdanjika.

Dela nam – poskočnim osemdeset- oziroma stosedemdesetletnikom – ne bo zmanjkalo, kljub temu, da v preteklih nekaj letih nismo zgolj sanjali, ampak smo – živahno prebujeni – uresničili že dosti zastavljenih ciljev. V zadnjem ustanovitvenem aktu (2003) zapisano poslanstvo nedvomno dovolj zgovorno sporoča naše delovne zadolžitve: *Temeljno poslanstvo muzeja je skrb za spoznavanje in razumevanje materialne kulturne dediščine vsakdanjih in prazničnih načinov življenja in neoprijemljive dediščine znanj, vrednotenj, tehnik, modrosti in ustvarjalnosti v*

slovenskem etničnem prostoru, v diaspori in drugod. S predstavljanjem kulturne raznolikosti slovenskega etničnega prostora, ob upoštevanju časa in družbe kot spremenljivk ter ob upoštevanju njegove umeščenosti v širši regionalni, kontinentalni oziroma globalni civilizacijski okvir, skrbi za oblikovanje pozitivnega odnosa do lastne kulturne dediščine, do medkulturnega prepletanja in do tujih kultur ter razkriva slovenski odnos do drugačnosti. Svoje poslanstvo opravlja na podlagi zbirk z naslednjih področij: kultura gospodarskih načinov in prometa, obrti in trgovine, bivalna kultura, tekstil in oblačilna kultura, socialna in duhovna kultura, kultura likovnega obzorja (ljudska umetnost in likovni viri), kultura slovenskih izseljencev in etničnih manjšin in zunajevropske kulture.

26

*Mag. Inja Smerdel,
direktorica Slovenskega etnografskega muzeja*